

פתרון בחינת הבגרות בתנ"ך
2 יחידות לימוד – קיץ 2009
מורה לתנ"ך וברמן ענבל

פרק ראשון – קטע שלא נלמד

על הנבחן לענות על 3 שאלות

שאלה 1 חובה ועל שתיים משאלות 2-4

1. הקטע שלפניך מעוצב בחמישה שלבים:
החטא של ישראל- " ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'" (פס' 12)
העונש – "ויחזק ה' את עגלון מלך מואב" (פס' 12) או "וידך את ישראל" (פס' 13) או "ויעבדו
בני ישראל את עגלון מלך מואב" (פס' 14)
זעקת העם לה' – "ויזעקו בני ישראל אל ה'" (פס' 15)
היענות ה' לזעקת העם – "ויקם ה' להם מושיע את אהוד בן גרא" (פס' 18)
שקט בארץ – "ותשקט הארץ שמונים שנה" (פס' 30)
2. התכסיסים שבהם השתמש : (על התלמיד לציין שלושה)
 1. הרב פיפיות (חרב עם להב משני צידיה)
 2. טען שדבר סתר אליו כדי שישאר איתו לבד
 3. טען שדבר ה' בפיו
 4. חגר את החרב על ירך ימין והוציא אותה בעזרת יד שמאל
 5. נעל את דלתות הבית
3. ההסברים לניצחון ישראל על מואב:
 1. ה' נתן בידם את הניצחון (פס' 28)
 2. העם לכד את מעברות הירדן וכך לא נתן לאיש לעבור (פס' 28)
4. תפקיד השופר בשופטים פס' 27 הוא להזעיק את העם למלחמה
תפקיד השופר בשמואל ב' 28 הוא להודיע על הפסקת המלחמה.

פרק שני – נושא גג - מלכים ונביאים

על הנבחן לענות על שתי שאלות. שאלה אחת משאלות 5 – 6 ושאלה אחת משאלות 7 – 8
בעל שאלה יש לענות על שני סעיפים מתוך שלושה.

5. א. 1. שני השלבים הם:
 - פס' 26: "ויאמר ירבעם בלבו" - חשב
 - פס' 28: "ויועץ המלך" - התייעץ
2. הגורם האישי הוא הפחד שיהרגו אותו. ירבעם חשש שבסופו של דבר העם ירצה להמשיך לעבוד את ה' בבית המקדש בירושלים שביהודה וכך יתאחד עם יהודה מחדש, דבר שיוביל בסופו של דבר להריגתו. "....והרגני ושובו אל רחבעם..." (פס' 27)
1. השינויים שמבצע ירבעם: (על התלמיד לציין שניים)
 - עשיית עגלי זהב
 - מינוי כהנים שלא משבט לוי
 - שינוי מועד חג הסוכות
 - מקטיר על המזבח לבדו

2. ביקורת הסופר המקראי על מעשים אלו: (התלמיד צריך לציין דוגמה אחת)
"ויהי הדבר הזה להטאת"
"בחדש אשר בדא מלבו"

ג. חזרה על חטא עגל הזהב מתקופת אהרון.
ציטוט: "...ויעש שני עגלי זהב ויאמר אלהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר
העלוך מארץ מצרים" (פס' 28)

6. א. 1. טיעונים מהתחום המדיני צבאי:
א. מצרים – משענת קנה רצוף ולכן אין לבטוח בה. הסתמכות על מצרים רק תפגע בהם.
ב. רבשקה טוען שאין להם כוח צבאי והוכחה לכך היא, שהוא מוכן לספק להם 2,000 סוסים אך
להם אין 2,000 פרשים בשבילם.
2. טיעון מהתחום הדתי: (על התלמיד לתת טיעון אחד)
א. ריכוז פולחן – רבשקה טוען שריכוז הפולחן שביצע חזקיה הכעיס את ה'
ב. רבשקה טוען שהוא נשלח ע"י ה' כדי להחריב את ירושלים

ב. שפת הנאום - פס' 28: "ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית..."
תיאור מצב העם בהווה – פס' 27: "...הלא על האנשים הישבים על ההמה לאכל את צואתם
ולשתות את מימי רגליהם..."
העתיד הצפוי לו – פס' 32 – "עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם ארץ דגן..."

ג. 1. הנביא ישעיהו מאשים אותם שהם גידפו את ה' (ביזו אותו)
2. רבשקה מזלזל בכוחו של ה'. הוא משווה אותו לאלים אחרים, שכמו שהם לא הצליחו להציל את
העמים שלהם כך ה' לא יצליח להציל את עמו.

7. א. במשפט המבויים של נבות ניתן לראות שאיזבל התבססה על חוקי התורה:
שמות כ"ב 27: "אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור" – איזבל מאשימה את נבות שקילל
אלוהים ומלך "ברכת אלוהים ומלך".
בדברים י"ז 6 נאמר "על פי שני עדים או שלושה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד" – איזבל
דורשת לשים במשפט שני עדים כגדרש "והושיבו שנים אנשים בני בליעיל ויעדהו לאמר..."
נבות נענש בעונש מוות בסקילה "הוציאו וסקלוהו וימת" על פי החוק בויקרא כ"ד 15 – 16 "איש
כי יקלל אלוהיו... מות יומת רגום ירגמו בו"

ב. 1. משמעות הביטוי בימינו – הוסיף חטא על פשע
אליהו מאשים את אחאב בכך שלא מספיק שהוא רצח את נבות אלא שהוא גם לקח את האדמה
שלו.

2. על פי פסוק 19 עונשו של אחאב הוא עונש מוות.
תפיסת הגמול כאן היא גמול אישי ועקרון הענישה הוא מידה כנגד מידה.

ג. 1. בפס' 29 הגמול הוא לדורות (העונש יבוא בימי בנו) ואילו בפס' 19 הגמול הוא אישי
(אחאב ימות).
2. הסיבה לשינוי בגמול היא שאחאב נכנע לפני ה' (חזר בתשובה).

8. א. המטפורות בפסוקים:
 1. "ראשית תבואתה: - ראשית התבואה, מותרת רק לכהן. מי שיאכל ממנה, ייענש.
 2. "אהבת כלולתיך" - חתן וכלה
 בראשונה - עם ישראל מדומה לראשית התבואה, הוא קודש לה'. מי שייגע בו ייענש
 (הכוונה לאוייבים)
 בשנייה - עם ישראל מדומה לכלה בזמן נישואיה. ה' הוליד את עמו ודאג לכל מחסוריו.
 מטפורות אלו מעידות על כך שעם ישראל הוא העם הנבחר, העם המועדף. ה' אוהב אותו ומגן עליו.

- ב. מעשי החסד שעשה ה' לעמו: (על התלמיד לציין שתי דוגמאות)
 1. הוציא אותם ממצרים
 "המעלה אותנו מארץ מצרים" (פס' 6)
 2. הוביל אותם במדבר
 "המוליך אותנו במדבר בארץ ערבה.." (פס' 6)
 3. הביא אותם לארץ ישראל - ארץ פוריה וטובה
 "ואביא אתכם אל ארץ הכרמל לאכל פריה" (פס' 7)
 כפיות הטובה של העם: (שתי דוגמאות)
 1. עזבו את ה', לא דרשו את דרכו, בחרו לעבוד עבודה זרה
 "לא אמרו איה ה'" (פס' 6) "וילכו אחרי ההבל" (פס' 5)
 2. טימאו את אדמת ארץ ישראל
 "ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה" (פס' 7)
 3. מנהיגי העם בגדו בה'.
 "הכהנים לא אמרו היה ה'"

- ג. הניגודים בדברי ה':
 1. הגויים לא החליפו את אלוהיהם ואילו עם ישראל החליף את אלוהיו.
 2. ה' הוא מקור מים חיים ואילו האלים האחרים הם בארות סדוקים (ולכן הם לא יכולים לאגור בתוכם את המים).

פרק שלישי - נושא החובה "עלילות הראשית"
 על הנבחן לענות על אהת משאלות 9 - 10

9. א. היסודות המיתולוגיים:
 בישעיה: תנין, מים בתהילים: מים- ה' גוער בהם, מציב להם גבולות - להאדיר את כוחו
 בישעיה המטרה כאן של איזכור המיתוס היא להאדיר את ה' באמצעות איזכור של מאבק בין ה'
 לתנין וניצחונו של ה' על התנין. "הלא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין" (פס' 9)
 ב. לכל הדברים שהאל ברא יש תלות אחד בשני. להלן מספר דוגמאות: (יש לתת שלוש דוגמאות)
 הנחלים משקים את חיות הארץ - "המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון ישקו כל חיתו שדי"
 עוף השמים שוכן בעצים "עליהם עוף השמים ישכון" (פס' 12)
 הארץ תשבע מהמים "משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ" (פס' 13)
 "מצמיח חציר לבהמה" - התלות של הבהמה בעשב לצורכי קיום
 "ועשב לעבודת האדם להוציא לחם מן הארץ"

10. א. הברכות הן פרו ורבו, מלאו את הארץ ושליטה על בעלי החיים.
 ב. 1. הברכה החוזרת היא פרו ורבו והשליטה. הסיבה לחזרה היא שכל האנושות הושמדה וכעת
 מתחילה האנושות מחדש עם דורו של נוח. ומשפחתו והם בעצם כמו האדם הראשון ולכן יש
 צורך לחזור מחדש על הברכות שניתנו לאדם הראשון ואף להוסיף עליהן.
 2. הרחבות בברכות:
 ההיתר לאכול בשר בנוסף לצומח
 שליטה האדם על בעלי החיים תוך הטלת פחד

פרק רביעי – נושאי הבחירה

"חורבן גלות וגאולה"

על הנבחן לענות על אחת משאלות 11 – 12

11. א. קיבוץ הגלויות על פי ישעיה מ' 11 – "כרעה עדרו ירעה בזרעו יקבץ טלאים..." – ה' כרועה צאן, מקבץ אותם באהבה וברחמים על פי יחזקאל ל"ז 21 – ה' מקבץ אותם מבין הגויים ומחזיר אותם לארצם.
- ב. 1. השינויים שיחולו בטבע:
"כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והיה העקב למישור והרכסים לבקעה" – ה' ישנה את סדרי הטבע. הוא יהפוך את הדרך להיות דרך מישורית וזאת כדי להקל על הגולים את הדרך חזרה לארץ.
2. דברים שיתרחשו בחיי העם בעתיד: (על התלמיד לתת שלושה דברים)
קיבוץ גלויות
איחוד הממלכות (ישראל ויהודה)
מלך אחד מבית דוד
בניית מקדש
יילכו בדרך ה'
ברית עולם

12. א. אזכור ה"גוים" בישעיה – "וראי גוים צדקך..." (פס' 2) המטרה כאן היא שהגוים יראו את כבוד והצדק של ירושלים, שיראו את נס הגאולה, את מעמד העיר מחדש.
- ב. בתהילים קכ"ו "...אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה" – המטרה היא להראות את גדולת ה', הגוים יראו שה' אכן דואג לעמו ומושיע אותם.
1. התקופות הן: החורבן והגלות כשהא ארץ הייתה עזובה, שממה "לא יאמר לך עוד עזובה" ועכשיו לאחר החזרה ישעיה מבטיח שיחול שינוי וגורל הארץ ישתנה ותהיה תקופה טובה יותר. הארץ תהיה רצויה, יהיו לה בעלים "...כי לך יקרא חפצי בה ולא רצץ בעולה..."
2. שימוש של המילה "רנה":
"אז ימלא שחוק פיני ולשוננו רינה" = שמחה
"הזרעים בדמעה ברנה יקצרו" = שמחה
שימוש של השורש "שוב":
"שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב" – החזרתם מהגלות
"בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים"
הרעיון המרכזי הוא השמחה של שבי ציון השבים מהגלות

"חיי הכלל והפרט בראי השירה"

על הנבחן לענות על אחת משאלות 15 – 16

15. א. 1. "בנות ירושלים" – החברות של הנערה
2. דברי ההשבעה של הנערה:
א. היא חולמת ומבקשת לא להעיר אותה מחלומה
ב. לא להאיץ באהבה
- ב. "כתפוח בעצי היער כן דודי בן הבנים..." (ב' פס' 3) – הנערה מדמה את הדוד לעץ התפוח שמספק לה צל (הגנה) ופריו מתוק. שאר העצים הם עצי סרק. היא מעדיפה אותו מכל שאר העצים, כלימר משאר הבחורים.

"סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי הולת אהבה אני: (ב' פס' 5) – הנערה מבקשת להיות מוקפת בסמלי האהבה (בניהם התפוחים). היא רוצה שהתפוח ירפד אותה וכך יחזק אותה וזאת מכיוון שהיא חולת אהבה.

16. א. עצות קהלת:

1. האדם צריך לשמוח בחייו
 2. האדם צריך ללכת בדרכי ליבו
 3. האדם צריך להסיר כעס מליבו
- ההסתייגות: "דע כי על כל אלה יביאך האלוהים במשפט" – האדם צריך לדעת שיש מגבלות ושאסור לו להגזים במעשיו כי אם יעשה זאת ייענש.

ב. דוגמאות הממחישות את ימי הרעה: (על התלמיד לתת שלוש דוגמאות)

- "ביום שיזעו שומרי הבית" (פס' 3) – הידיים רועדות
"והתעוותו אנשי החיל" – רגלי הזקן אינן מתפקדות (מתעוותות)
"ובטלו הטחנות כי מעטו" – השיניים נשרו
"וחשכו הראת בארבות" – העיניים נחלשות
"וסגרו דלתיים בשוק" – השפתיים מתכווצות
"בשפל קול הטחנה" – קולו של הזקן נחלש
"ויקום לקול הציפור" – קם מוקדם בבוקר
"וישחו כל בנות השיר" – שמיעתו נחלשת
"גם מגבוה יראו וחתחתים בדרך" – קושי בהליכה, בדרך
"וינאץ השקד" – שערו מלבין
"ויסתבל החגב" – גבו כפוף
"ותפר האביונה" – גופו מתפרק

"חוק וחברה במקרא"

על הנבחן לענות על אחת משאלות 17 – 18

17. א. ציווים מויקרא י"ט הדומים לעשרת הדיברות שבדברים ה' (על התלמיד לתת שלוש דוגמאות)

- ויקרא י"ט - "איש אמו ואביו תיראו" מקביל ל "כבד את אביך ואת אמך"
"ואת שבחתי תשמרו" מקביל ל "שמור את יום השבת לקדשו"
"אל תפנו אל האילים" מקביל ל "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני"
"ואלוהי מסכה לא תעשו לכם" מקביל ל "לא תעשה לך כל פסל וכל תמונה"
"לא תגנבו" מקביל ל "לא תגנוב"
"לא תשקרו איש בעמיתו" מקביל ל "לא תענה ברעך עד שקר"
"לא תשבעו בשמי לשקר" מקביל ל "לא תשא את שם ה' אלהיך"
"לא תעמוד על דם רעך" מקביל ל "לא תרצח"
2. חזרה על ביטויים אלו נועדה להראות שה' הוא זה שקבע חוקים אלו והוא זה שקבע את העונש בהם ולכן חובה על האדם לקיים אותם

ב. לפי רמב"ם, חובה על אדם להציל אדם אחר כאשר הוא רואה שהוא נתון בסכנה או להזעיק עזרה כדי שאחר יצילו. אם לא יעשה זאת עבר על המצווה "לא תעמוד על דם רעך"

18. א. החוק בפס' 2 מורה לבטל את החיוב בשנת השמיטה. דבר זה מסייע לשכבות החלשות שלקחו

- הלוואה ואין להם אפשרות להחזיר אותה.
2. "אפס כי לא יהיה בך אביון" (4) – הבטחה שלא יהיו יותר עניים בארץ
"ברך יברכך ה'" – תהיה ברכה לעם אם יקיימו חוק זה
"והעבטת גויים רבים ואתה לא תעבט..." – לעם תהיה יכולת כלכלית שתוביל לשליטה בכל, שהם לא יזדקקו להלוואות מעמים אחרים אלא להיפך הם ייתנו הלוואות להם.

- ב. 1. הקושי הוא שכאשר הייתה מתקרבת שנת השמיטה המלווים לא רצו להלוות כספים מכיוון שחששו שיאבדו את כספם, וזאת מכיוון שבשנת שמיטה החוב מבוטל.
2. תקנת הפרוזבול היא תקנה שלפיה בית המשפט מתחייב להחזיר את ההלוואה למלווה למרות שחלה שנת השמיטה.
- המטרות הן:
להגן על המלווה – שיקבל את כספו חזרה
לעזור לעני שימשיך לקבל הלוואה